

EUROOPA KOHTU OTSUS (kolmas koda)

21. detsember 2011 *

Kohtuasjas C-72/11,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Oberlandesgericht Düsseldorf (Saksamaa) 11. veebruari 2011. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 18. veebruaril 2011, kriminaalasjas

Mohsen Afrasiabi,

Behzad Sahabi,

Heinz Ulrich Kesseli

süüdistuses

EUROOPA KOHUS (kolmas koda),

koosseisus: koja esimees K. Lenaerts (ettekandja), kohtunikud J. Malenovský, E. Juhász, G. Arestis ja T. von Danwitz,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

kohtujurist: Y. Bot,
kohtusekretär: ametnik K. Malacek,

arvestades kirjalikus menetluses ja 5. oktoobri 2011. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

- Generalbundesanwalt beim Bundesgerichtshof, esindajad: R. Griesbaum, S. Morweiser ja S. Heine,
- M. Afrasiabi, esindaja: *Rechtsanwalt* K. Aminyan,
- H. U. Kessel, esindaja: *Rechtsanwalt* T. Elsner,
- Prantsuse valitsus, esindaja: E. Ranaivoson,
- Itaalia valitsus, esindaja: G. Palmieri, keda abistas *avvocato dello Stato* P. Gentili,
- Euroopa Komisjon, esindajad: F. Erlbacher, M. Konstantinidis ja T. Scharf,

olles 16. novembri 2011. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab nõukogu 19. aprilli 2007. aasta määruse (EÜ) nr 423/2007, mis käsitleb Iraani vastu suunatud piiravaid meetmeid (ELT L 103, lk 1), artikli 7 lõigete 3 ja 4 tõlgendamist.
- 2 See taotlus esitati seoses kriminaalmenetlusega, mis oli algatatud M. Afrasiabi, B. Sahabi ja H.U. Kesseli vastu (edaspidi „süüdistatavad”), keda kahtlustati määruse nr 423/2007 sätete rikkumises, kuna nad osalesid Saksamaalt pärit keraamilise paagutusahju tarnimises Iraani ja selle paigaldamises.

Õiguslik raamistik

Rahvusvaheline õigus

- 3 Selleks et avaldada survet Iraani Islamivabariigile, et see lõpetaks tuumarelvade leviku tõkestamise seisukohast tundliku tuumaenergiaalase tegevuse ja tuumarelvade kandesüsteemide väljatöötamise, võttis Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Julgeolekunõukogu ÜRO põhikirja VII peatüki artikli 41 alusel 23. detsembril 2006 vastu

resolutsiooni 1737 (2006), millega kehtestati teatud piiravad meetmed nimetatud riigi vastu.

- 4 Nimetatud resolutsiooni punktide 2 ja 12 kohaselt Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Julgeolekunõukogu:

„2. *Otsustab* selles kontekstis, et Iraan peab viivitamata peatama oma massihävitusrelvade leviku tõkestamise seisukohast tundliku tuumaenergiaalase tegevuse [...]

[...]

12. *Otsustab*, et kõik riigid peavad külmutama rahalised vahendid, finantsvarad ja majandusressursid, mis on nende territooriumil käesoleva resolutsiooni vastuvõtmise hetkel või hiljem ja mis kuuluvad või mida kontrollivad isikud või üksused, kes on loetletud lisas, või sellised isikud ja üksused, keda Julgeolekunõukogu või [sanktsioonide] komitee võivad määratleda osalevatena Iraani massihävitusrelvade leviku tõkestamise seisukohast tundlikus tuumaenergiaalases tegevuses ja tuumarelvade kandesüsteemide väljatöötamises, sellega vahetult seotud olevaks või seda tegevust toetavaks; või üksused, mis kuuluvad neile või on nende kontrolli all (sealhulgas ebaseaduslike vahendite abil kontrolli all olevad) [...]; ja *otsustab lisaks*, et kõik riigid peavad takistama oma kodanikel või oma territooriumil viibivatel isikutel või üksustel tegemast nendele isikutele või üksustele kättesaadavaks rahalisi vahendeid, finantsvarasid või majandusressursse ja võimaldamast neid nende toetamiseks kasutada”

Liidu õigus

Ühine seisukoht 2007/140/ÜVJP

- 5 Resolutsiooni 1737 (2006) rakendamiseks võttis Euroopa Liidu Nõukogu 27. veebruaril 2007 vastu ühise seisukoha 2007/140/ÜVJP, mis käsitleb Iraani vastu suunatud piiravaid meetmeid (ELT L 61, lk 49).
- 6 Nimetatud ühise seisukoha põhjendustes 1 ja 9 on sätestatud:

„(1) 23. detsembril 2006 võttis ÜRO Julgeolekunõukogu vastu resolutsiooni 1737 (2006), milles kutsutakse Iraani tungivalt üles viivitamata peatama tuumarelvade leviku tõkestamise seisukohast teatud tundlikud tuumaenergiaalased tegevused ning millega kehtestatakse Iraani suhtes teatud piiravad meetmed.

[...]

- (9) ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooniga 1737 (2006) nähakse ette ka kohustus külmutada rahalised vahendid, finantsvarad ja majandusressursid, mis on otseselt või kaudselt selliste isikute ja üksuste omandis, valduses või kontrolli all, kes Julgeolekunõukogu või [sanktsioonide] komitee määratluse kohaselt on kaasatud või otseselt seotud tuumarelvade leviku tõkestamise seisukohast tundlike tuumaenergiaalaste tegevustega Iraanis või tuumarelvade kandevahendite väljatöötamisega Iraanis või kes neid tegevusi toetavad, või mida nende nimel või juhtimisel tegutsevad isikud või üksused omavad, mis on nende valduses või kontrolli all, või mida selliste isikute kontrolli all olevad (sealhulgas

ebaseaduslike vahendite abil kontrolli all olevad) üksused omavad, mis on nende valduses või kontrolli all; ning nähakse ette kohustus mitte anda rahalisi vahendeid, finantsvarasid ja majandusressursse selliste isikute ja üksuste kasutusse ega nende toetuseks.”

- 7 Ühise seisukoha artikli 5 lõige 2 näeb ette:

„Rahalisi vahendeid ega majandusressursse ei anta otseselt ega kaudselt lõikes 1 osutatud isikute ega üksuste käsutusse ega nende toetamiseks.”

Määrus nr 423/2007

- 8 Ühise seisukoha 2007/140/ÜVJP alusel võttis nõukogu vastu määruse nr 423/2007, mis jõustus 20. aprillil 2007.
- 9 Viidatud määruse põhjendus 3 on sõnastatud järgmiselt:

„[Ühises seisukohas 2007/140/ÜVJP ette nähtud] meetmed kuuluvad Euroopa Ühenduse asutamislepingu reguleerimisalasse ning seetõttu on nende rakendamiseks ühenduses vaja ühenduse õigusakti, eelkõige tagamaks nimetatud meetmete ühetasulist kohaldamist ettevõtjate poolt kõikides liikmesriikides.”

10 Nimetatud määruse artikli 1 punktis i on märgitud eelkõige:

„Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

[...]

- i) *majandusressursid* – varad, nii materiaalsed kui ka immateriaalsed, nii kinnis- kui ka vallasasjad, mis ei ole rahalised vahendid, kuid mida on võimalik kasutada rahaliste vahendite, kaupade ja teenuste hankimiseks”

11 Määruse nr 423/2007 artikli 7 lõiked 3 ja 4 sätestavad:

„3. Rahalisi vahendeid ega majandusressursse ei tehta otseselt või kaudselt kättesaadavaks IV ja V lisas loetletud füüsilistele või juriidilistele isikutele, üksustele või asutustele või nende kasuks.

4. Keelatud on teadlikult ja tahtlikult osaleda tegevuses, mille otsene või kaudne eesmärk või tagajärg on lõigetes 1–3 nimetatud meetmetest kõrvalehoidmine.”

12 Sama määruse artikli 12 lõikes 2 on märgitud, et „[a]rtikli 5 lõike 1 punktis c ja artikli 7 lõikes 3 sätestatud keeldudest ei tulene asjaomastele füüsilistele või juriidilistele isikutele ega üksustele mingit vastutust, juhul kui nad ei teadnud ja neil ei olnud põhjendatult alust kahtlustada, et nende tegevus võiks eirata kõnealuseid keelde.”

- 13 Määruse nr 423/2007 II lisa pealkirjaga „Artiklis 3 osutatud kaubad ja tehnoloogia” rubriigis II.A.2.005 on toodud „Järgmised kontrollitava keskkonnaga kuumtöötlusahjud: temperatuuril üle 400 oC töötavad ahjud”.
- 14 Määruse IV lisa jaotises A toodud juriidiliste isikute, üksuste ja asutuste hulgas on selle jaotise punktis 10 mainitud „Shahid Hemmat Industrial Group (SHIG). Muu teave: a) AIO [Aerospace Industries Organisation] allüksus, b) osaleb Iraani ballistiliste kanderaketide programmis.”
- 15 Selle määruse artikli 16 lõikes 1 on sätestatud:

„Liikmesriigid sätestavad eeskirjad karistuste kohta, mida kohaldatakse käesoleva määruse rikkumise korral, ning võtavad kõik vajalikud meetmed nende rakendamise tagamiseks. Ettenähtud karistused peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.”

- 16 Nõukogu võttis 23. aprillil 2007 vastu ühise seisukoha 2007/246/ÜVJP, millega muudetakse ühist seisukohta 2007/140/ÜVJP, mis käsitleb Iraani vastu suunatud piiravaid meetmeid (ELT L 106, lk 67). Nõukogu võttis 5. juuni 2007 vastu määruse (EÜ) nr 618/2007, millega muudetakse määrust nr 423/2007 (ELT L 143, lk 1). Määrus nr 618/2007 jõustus 6. juunil 2007 ning sellega ei muudetud määruse nr 423/2007 neid sätteid, mis on põhikohtuasjas asjassepuutuvad.
- 17 Nõukogu võttis 26. juulil 2010 vastu otsuse 2010/413/ÜVJP, mis käsitleb Iraani vastu suunatud piiravaid meetmeid ning millega tunnistatakse kehtetuks ühine seisukoht 2007/140/ÜVJP (ELT L 195, lk 39). Nõukogu võttis 25. oktoobril 2010 vastu määruse

(EÜ) nr 961/2010, milles käsitletakse Iraani vastu suunatud piiravaid meetmeid ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 423/2007 (ELT L 281, lk 1). Määrus nr 962/2010 jõustus 27. oktoobril 2010 ning selle artikli 16 lõigetes 3 ja 4 sätestatakse keelud, mis vastavad määruse nr 423/2007 artikli 7 lõigetes 3 ja 4 sätestatud keeldudele.

Siseriiklik õigus

- 18 Niisuguste liidu õigusaktide rikkumise eest nagu määrus nr 423/2007 karistatakse Saksa väliskaubandusseaduse (Außenwirtschaftsgesetz) § 34 alusel.

Põhikohtuasja aluseks olevad asjaolud ja eelotsuse küsimused

- 19 Süüdistatute vastu toimuv kriminaalmenetlus tugineb Generalbundesanwalt beim Bundesgerichtshofi (edaspidi „Generalbundesanwalt”) 19. märtsi ja 27. juuli 2010. aasta süüdistusaktidele, milles on järgmised faktiväited.
- 20 Iraani Islamivabariik üritab juba alates 1990. aastate lõpust arendada edasi pikamaarakette, mida võidakse kasutada massihävitusrelvade kandesüsteemidena. Rakettide ehitamiseks on vaja vaakumpaagutusahje, mille abil on võimalik rakettide navigatsioonelementidele ja lõhkepeadele kanda tulekindlat vooderdist. Iraani raketitehnoloogia

programmi arendamise eest vastutavad AIO ja selle allorganisatsioonid, sh SHIG, kes tegutses keskse hankijana.

- 21 Ühe salajase raketitööstuse uurimisasutuse direktor tegi hiljemalt 2004. aasta kevadel Iraanis M. Afrasiabile ülesandeks hankida SHIG-le keraamiline paagutusahi. M. Agrasiabi tegutses aktsiaseltsi Emen Survey Engineering Co. Teheran (edaspidi „Emen Survey”) juhatajana, et sooritada oste selle äriühingu nimel SHIG ja Iraani raketitööstuse kasuks. Kindlakstegemata kuupäeval võttis ta Saksamaal ühendust kauaaegse tuttava B. Sahabiga, et hankida vaakumpaagutusahi, kuivõrd B. Sahabil kui inseneril oli vajalikud tehnilised teadmised „keraamiliste protsesside” kohta.
- 22 B. Sahabil olid aastaid ärisidemed H. U. Kesseliga, kes oli Saksa tootmisettevõtja FCT Systeme GmbH (edaspidi „FCT”) direktor, ning ta viis M. Afrasiabi kokku viimati mainitud ettevõtjaga. Süüdistatavad leppisid hiljemalt 2004. aasta kevadel kokku selles, et äriühing FCT tarnib Emen Surveyle vaakumpaagutusahju ja selle juurde kuuluvad tarvikud. B. Sahabile pandi ülesandeks kooskõlastada projekti kulgemist Saksamaal ja tegutseda H. U. Kesseli ja M. Afrasiabi vahendajana. Muu hulgas nõustas ta viimaseid seoses tarnelepingu projekti ja makseviisi kindlaksmääramisega.
- 23 H. U. Kessel taotles 20. juulil 2006 Saksamaa Liitvabariigi ekspordi kontrolli ja ma-
jandusametilt (Bundesamt für Wirtschaft und Ausfuhrkontrolle, edaspidi „BAFA”) ekspordiluba paagutusahju tarnimiseks Emen Surveyle. Hiljemalt sellel kuupäeval oli ta teadlik sellest, et Emen Survey kavatses selle paagutusahjuga paagutada Iraani raketiprogrammi lõppkasutajale mõeldud tuumaraketide koostisosi. Ta varjas seda teavet BAFA eest, kes ilma kõnealust teavet omamata saatis FCT-le 16. jaanuaril 2007 otsuse, mille kohaselt ei ole ahju ekspordimiseks luba vaja („nullotsus”).

- 24 Arvestades määruse nr 423/2007 jõustumist ja eeskätt seda, et AIO ja SHIG kanti nimetatud määruse IV ja V lisas loetletud üksuste hulka ja et nimetatud määruse II lisas mainiti paagutusahju, siis oli BAFA „nullotsus” muutunud tühiseks, millest H. U. Kesselit ka teavitati. H. U. Kessel ja M. Afrasiabi said teada asjaolust, et toodetavate kaupade lõppkasutajana märgitud Emen Survey taga oli tegelikult relvastusettevõtja, kelle varustamine raketikõlbliku materjaliga oli alates määruse nr 423/2007 jõustumisest keelatud.
- 25 FCT tarnis paagutusahju Emen Surveyle 20. juulil 2007. Kooskõlas M. Afrasiabiga sõlmitud lepinguga saatis H. U. Kessel 2008. aasta märtsis Teherani kaks tehnikut, kes seadsid ahju üles, aga ei paigaldanud selle töölerakendamiseks vajalikku tarkvara.
- 26 BAFA teatas 13. märtsil 2008 FCT-le, et Emen Surveyd kahtlustatakse selles, et ta on hankinud kaupu Iraani raketiprogrammile. H. U. Kessel loobus seepeale Emen Survey ahju tööle rakendamisest. Seetõttu oli M. Afrasiabi kavandatud tootmine SHIG heaks lõplikult ebaõnnestunud.
- 27 Eelotsusetaotluse esitanud kohus, kes peab otsustama kriminaalmenetluses sisulise kohtumenetluse alustamise üle, kahtleb selles, kuidas tõlgendada määruse nr 423/2007 artikli 7 lõikeid 3 ja 4.
- 28 Esiteks küsib see kohus, kas majandusressurssi võib määruse nr 423/2007 artikli 7 lõike 3 tähenduses pidada kättesaadavaks tehtuks üksusele, mis on selles määruuses loetletud, kui see majandusressurss on endiselt sellise kolmanda isiku valduses, kes kavatseb seda kasutada selliste kaupade tootmiseks, mis tuleb nimetatud üksusele üle anda alles pärast nende valmimist.

- 29 Teiseks soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas määruse nr 423/2007 artikli 7 lõike 4 tähenduses kõrvalehoidmise keeld käsitleb üksnes tegevust, mis on erinev kättesaadavaks tegemise keelu eiramisest ja mille alusel soovitakse seda reeglit rikkuvast toimingust jätta formaalselt õiguspärane mulje, või peetakse sellega vastu-pidi silmas mis tahes toimingut, mille tagajärg või eesmärk on õigusvastaselt „kättesaadavaks teha”.
- 30 Esimese tõlgenduse kohaselt välistavad määruse nr 423/2007 artikli 7 lõike 3 rikkumise koosseis ja sama määruse artikli 7 lõike 4 rikkumise koosseis üksteist vastastikku. Teine tõlgendus võiks eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates esiteks tekitada kahtlusi selle kooskõla suhtes liidu õigusest tulenevate määratletuse, ootuspärasuse ja õiguskindluse põhimõtetega ja teiseks olla vastuolus viimati nimetatud sätte sõnastusega.
- 31 Kolmandaks on eelotsusetaotluse esitanud kohtul kahtlused seoses määruse nr 423/2007 artikli 7 lõikes 4 kasutatud mõistetega „teadlikult” ja „tahtlikult” hõlmatud subjektiivse tunnusega. Ta rõhutab esiteks, et Saksa karistusõiguses tähendab tahtluse tunnus tingimata teadmist, mistõttu mõistel „teadlikult” ei ole mõistest „tahtlikult” iseseisvat tähendust. Niisiis, kui kõrvalehoidmine toimub teadlikult või tahtlikult, peab see olema karistatav.
- 32 Teisalt soovib ta teada, kas mõiste „tahtlikult” tähendab „kavatsetult”, nii et kõrvalehoidmise keeld peab silmas üksnes tegevust, mida nende tegija pani toime kindla teadmisega, et nende eesmärk või tagajärg on hoida kõrvale määruse nr 423/2007 artikli 7 lõikes 3 esitatud keelust, või kas see mõiste hõlmab laiemalt mis tahes toimingut, mille tegija toime paneb ja mille puhul ta nõustub võimalusega, et selle eesmärk või tagajärg on kättesaadavaks tegemise keelust kõrvale hoida. Sellega seoses

näivad nii määruse nr 423/2007 artikli 7 lõike 4 ingliskeelne versioon kui ka määruse nr 961/2010 artikli 16 lõike 4 saksa keelne versioon kinnitavat selle mõiste esimest tõlgendust, kuna need kasutavad vastavalt mõisteid *intentionally* ja *absichtlich*, mida võib tõlkida kui „kavatsetult”.

- 33 Neil asjaoludel otsustas Oberlandesgericht Düsseldorf menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

- „1. Kas kättesaadavaks tegemine määruse [...] nr 423/2007 artikli 7 lõike 3 tähenduses eeldab, et loetellu kantud isik/üksus saab majandusressurssi rahaliste vahendite või teenuste hankimiseks kohe kasutada? Või tuleb määruse [...] nr 423/2007 artikli 7 lõiget 3 tõlgendada nii, et kaudselt kättesaadavaks tegemise keeld hõlmab sellise toimiva, kuid veel töökorda seadmata majandusressursi (käesolevas asjas vaakumahi) tarnimist Iraanis asuvale kolmandale isikule ja paigaldamist sama isiku juures, mille abil kavatseb kolmas isik hiljem valmistada tooteid määruse IV ja V lisas loetletud juriidilisele isikule, üksusele või asutusele?
2. Kas määruse [...] nr 423/2007 artikli 7 lõiget 4 tuleb tõlgendada nii, et kõrvalehoidmisega saab tegemist olla vaid siis, kui teo toimepanija viib oma tegevuse – siiski vaid näiliselt – vastavusse määruse [...] nr 423/2007 artikli 7 lõigetest 1–3 tulenevate keeldudega, mistõttu keelustavad normid ei hõlma kõnealust tegevust isegi kõige laiema tõlgenduse puhul? Kas kõrvalehoidmise keelu ja kättesaadavaks tegemise keelu koosseisud välistavad seega üksteist vastastikku? Jaatava vastuse korral: kas tegevust, mida (kaudselt) kättesaadavaks tegemise keeld (veel) ei hõlma, saab siiski käsitada kõrvalehoidmisena määruse [...] nr 423/2007 artikli 7 lõike 4 tähenduses?

Või kujutab määruse [...] nr 423/2007 artikli 7 lõige 4 endast varusätet, mille alla võib paigutada mis tahes teo, mille tagajärjel tehakse majandusressursid lõpuks loetellu kantud isikule või üksusele kättesaadavaks?

3. Kas määruse [...] nr 423/2007 artikli 7 lõikes 4 sisalduv koosseisutunnus „teadlikult ja tahtlikult” eeldab ühelt poolt seda, et kättesaadavaks tegemise keelust kõrvalhoidmisest, mis on tagajärg või eesmärk, ollakse tegelikult teadlik, ja teiselt poolt seda, et olemas on kaugemale minev tahteline element, seda vähemasti tähenduses, et teo toimepanija keelust kõrvalhoidmist igatahes möönab? Või peab teo toimepanija keelust kõrvalhoidmise lausa eesmärgiks seadma, seega tegutsema kavatselt?

Või ei ole teadlik kõrvalhoidmine nõutav ja piisab pigem sellest, et teo toimepanija peab keelust kõrvalhoidmist üksnes võimalikuks ja seda möönab?”

Eelotsuse küsimused

Sissejuhatavad kaalutlused

- 34 Kõigepealt tuleb täpsustada, et määruse nr 423/2007 artikli 7 lõigetes 3 ja 4, mida kõnealune eelotsusetaotlus puudutab, käsitletakse kahte eraldiseisvat keelumeedet. Lõige 3 keelab teha otseselt või kaudselt nimetatud määruse IV ja V lisas loetletud isikutele, üksustele või asutustele või nende kasuks kättesaadavaks rahalisi vahendeid

ja majandusressursse. Lõige 4 keelab teadlikult ja tahtlikult osalemast tegevuses, mille otsene või kaudne eesmärk või tagajärg on kõrvalehoidmine eelkõige lõikes 3 osutatud keelumetmetest.

- 35 Igal meetmel on neile omane ulatus, mistõttu nendest ühe rikkumine kui selline võib olla aluseks sanktsioonide, sh kriminaalkaristuse iseseisvale kehtestamisele siseriiklike kehtivate õigusnormide kohaselt, nagu on märgitud määruse nr 423/2007 artikli 16 lõikes 1.
- 36 Määruse nr 423/2007 artikli 12 lõige 2 – millest tuleneb subjektiivne element selle määruse artikli 7 lõikes 3 esitatud keelumetme eiramise korral tekkivaks vastutuseks, mis võib olenevalt olukorrast olla kriminaalvastutus – kinnitab, et liidu seadusandja mõistab selle meetme rikkumist kui iseseisvat rikkumist, võrreldes selle määruse artikli 7 lõikes 4 määratletud keelumetme eiramisega.

Esimene küsimus

- 37 Esimese küsimusega soovib elotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas mõiste „kättesaadavaks tegemine” määruse nr 423/2007 artikli 7 lõike 3 tähenduses nõuab, et kõnealust majandusressurssi, mis põhikohtuasjas on vaakumpaagutusahi, saab viidatud määruse IV ja V lisas märgitud isik, üksus või asutus rahaliste vahendite või teenuste hankimiseks kohe kasutada; või kas see mõiste hõlmab vastupidi toimiva, kuid veel töökorda seadmata sellise ressursi tarnimist Iraanis asuvale kolmandale

isikule ja paigaldamist sama isiku juures, kes kavatseb hiljem selle abil valmistada tooteid sellise isiku, üksuse või asutuse kasuks.

- 38 Kõigepealt tuleb märkida, et selline paagutusahi nagu põhikohtuasjas kujutab endast „vara” määruse nr 423/2007 artikli 1 punktis i väga laialt määratletud mõiste „majandusressurs” tähenduses.
- 39 Pärast seda sissejuhatavat täpsustust tuleb rõhutada, et määruse nr 423/2007 artikli 7 lõikes 3 esitatud keeld on sõnastatud iseäranis laialt, mida tõendab ka mõistete „otsestelt või kaudselt” kasutamine (vt analoogia alusel 11. oktoobri 2007. aasta otsus kohtuasjas C-117/06: Möllendorf ja Möllendorf-Niehuus, EKL 2007, lk I-8361, punkt 50, ja 29. juuni 2010. aasta otsus kohtuasjas C-550/09: E ja F, EKL 2010, lk I-6213, punkt 66).
- 40 Lisaks on selles sättes kasutatud väljend „teha [...] kättesaadavaks” laia tähendusega ega viita ühelegi erilisele õiguslikule kategooriale, vaid hõlmab kõiki toiminguid, mille tegemine on vajalik, et võimaldada isikul asjaomane vara täielikult oma käsutusse saada (vt analoogia alusel eespool viidatud kohtuotsused Möllendorf ja Möllendorf-Niehuus, punkt 51, ning E ja F, punkt 67).
- 41 Nii nagu väidavad Generalbundesanwalt, Prantsuse ja Itaalia valitsus ning Euroopa Komisjon, tuleb sellises olukorras järeldada, et tegu, mis seisneb selles, et ühest liikmesriigist tarnitakse isikule Iraani ja paigaldatakse seal vara, nagu põhikohtuasjas käsitusel, ja ka seotud teod, eelkõige selle vara tarnimise ja paigaldamise ettevalmistamine ja jälgimine või huvitatud isikute omavahel kokku viimine, võivad kuuluda määruse nr 423/2007 artikli 7 lõike 3 tähenduses mõiste „kättesaadavaks tegemine” alla.

- 42 Eelotsusetaotluse esitanud kohus viitab oma küsimuses olukorrale, kus majandusressurs, näiteks paagutusahi, tarniti Iraani ja paigaldati seal toimivana, kuid veel töökorda seadmata.
- 43 Sellega seoses tuleb rõhutada, et vastavalt määruse nr 423/2007 põhjendusele 3 tagab see määrus ühise seisukoha 2007/140/ÜVJP rakendamise, mis võeti vastu, et viia Euroopa Liidus ellu resolutsiooni 1737 (2006) eesmärgi ja millega seega viimatinimetatud rakendatakse (vt analoogia alusel eespool viidatud kohtuotsused Möllendorf ja Möllendorf-Niehuus, punkt 54, ning E ja F, punkt 72). Seega tuleb viidatud määruse tõlgendamisel nimetatud resolutsiooni teksti ja eesmärgi arvesse võtta.
- 44 Nii resolutsiooni 1737 (2006), eelkõige selle punktide 2 ja 12 kui ka ühise seisukoha 2007/140/ÜVJP, eriti selle põhjenduste 1 ja 9 sõnastusest ilmneb üheselt, et Iraani Islamivabariigi vastu võetud piiravad meetmed on ennetavat laadi, kuivõrd nendega soovitakse takistada selles riigis tuumarelvade „leviku” riski. Nii rahvusvaheliste kui ka liidu õigusnormide – mille üheks osaks on määruse nr 423/2007 artikli 7 lõige 3 – ülesehituse ja üldise eesmärgi kohaselt peab sellise riski olemasolu hindama hetkel, kui kõnealused toimingud sooritati.
- 45 Võttes nimelt arvesse Iraani Islamivabariigi vastu võetud meetmete ennetavat laadi, määratletakse määruse nr 423/2007 tarvis mõiste „majandusressursid” selle määruse artikli 1 punktis i nii, et sellega peetakse silmas kõiki varasid, mis ei ole rahalised vahendid, mida „on võimalik kasutada” eelkõige kaupade hankimiseks, mis võivad kaasa aidata tuumarelvade levikule Iraanis.

- 46 Niisiis näib, et selle mõiste kohaldamiseks eelkõige määruse nr 423/2007 artikli 7 lõikes 3 esitatud keelu kontekstis on asjakohane kriteerium võimalus, et kõnealust vara kasutatakse rahaliste vahendite, kaupade või teenuste hankimiseks, mis võivad kaasa aidata tuumarelvade levikule Iraanis, mille vastast võitlust käsitlevad resolutsioon 1737 (2006), ühine seisukoht 2007/140/ÜVJP ja määrus nr 423/2007.
- 47 Arvestades seda, et määruse nr 423/2007 artikli 1 punkti i tähenduses vara toob sellises olukorras, nagu põhikohtuasjas käsitletud, juba iseenesest kaasa Iraanis tuumarelvade levikut toetava kõrvalehoidmise riski (vt analoogia alusel 29. aprilli 2010. aasta kohtuotsus C-340/08: M jt, EKL 2010, lk I-3913, punkt 57, ja eespool viidatud kohtuotsus E ja F, punkt 77), ei ole seega viidatud artikli 7 lõike 3 kohaldamiseks nõutud, et selline vara oleks vahetult pärast vaidlusaluse toimingu teostamist töökorda seatud.
- 48 Põhikohtuasjas käsitletud paagutusahju lahutamatu majandusressurss vastab niisiis määruse nr 423/2007 artikli 7 lõike 3 kohaldamise tähenduses kasutusvõimalusele, mida see pakub tuumaraketide koostisosade valmistamiseks ja seega tuumarelvade levikule kaasaaitamiseks Iraanis, ning see on sõltumatu asjaolust, et ahi ei ole vahetult pärast tarnimist ja paigaldamist töökorda seatud.
- 49 Sellest tuleneb, et asjaolu, et selline ahi ei olnud pärast Iraanis paigaldamist veel töökorda seatud, ei saa iseenesest välistada majandusressursi kättesaadavaks tegemist määruse nr 423/2007 artikli 1 punkti i ja artikli 7 lõike 3 kombineeritud sätete tähenduses.
- 50 Nagu ilmneb otsesõnu esimese küsimuse teisest osast, peab eelotsusetaotluse esitanud kohus konkreetselt silmas majandusressursi „kaudselt” kättesaadavaks tegemist määruse nr 423/2007 artikli 7 lõike 3 tähenduses. Eelotsusetaotluses toodud selgituste kohaselt on selle täpsustuse taga asjaolu, et põhikohtuasjas käsitletud paagutusahi

tarniti Emen Surveyle ja paigaldati selle asukohas ning seda ettevõtjat juhtis asjaolude toimumise ajal M. Afrasiabi. Kuigi selle isiku nimi ei ole esitatud nimetatud määruse IV ja V lisas, ilmneb Generalbundesanwalti süüdistusaktidest siiski, et ta tegutses SHIG kasuks, keda määruse IV lisa A jaotise punktis 10 mainitakse, ning ta kavatses hiljem selle ahju abil valmistada nimetatud üksusele tuumaraketide koostisosi.

- 51 Sellega seoses tuleb märkida, et ühise seisukoha 2007/140/ÜVJP põhjenduses 9, mida viiakse ellu määrusega nr 423/2007, tuvastatakse sarnaselt resolutsiooni 1737 (2006) punktiga 12 rida asjaolusid, mis õigustavad seda, et peale isikute ja üksuste, keda ÜRO Julgeolekunõukogu ja sanktsioonide komitee on määratlenud Iraanis tuumarelvade levikus osalejate, sellega vahetult seotute või sellele abi osutajatena, on loetletud ka teised isikud või üksused. Nende elementide hulgas on asjaolu, et kõnealune isik või üksus tegutses ÜRO Julgeolekunõukogu või sanktsioonide komitee poolt määratud isiku või üksuse nimel, selle kontrolli all või vastavalt sellelt saadud juhenditele.
- 52 Samad asjaolud on olulised ka selleks, et hinnata, kas majandusressursi tarnimine isikule või üksusele, keda ei ole määruse nr 423/2007 IV ja V lisas nimetatud, vastab selle määruse artikli 7 lõike 3 tähenduses „kaudselt kättesaadavaks tegemisele” mõnele isikule või üksusele, keda on nendes lisades nimetatud, et rakendada selles sättes toodud keeldu ja kohaldatavas siseriiklikus õiguses keelu eiramise eest kaasnevaid karistusi.
- 53 Seetõttu, kui M. Afrasiabi tegutses põhikohtuasjas SHIG nimel, selle kontrolli all või sellelt saadud juhendite alusel ning tal oli kavatsus kõnealust vara selle üksuse kasuks kasutada – selle peab aga eelotsusetaotluse esitanud kohus välja selgitama –, siis on nimetatud kohtul õigus järeldada, et on tegemist on määruse nr 423/2007 artikli 7 lõike 3 tähenduses majandusressursi kaudselt kättesaadavaks tegemisega.

- 54 Tuleb veel täpsustada esiteks, et nii määruse nr 423/2007 eesmärk kui ka vajadus tagada selle määruse kasulikku mõju Iraanis tuumarelvade leviku vastases võitluses nõuavad, et selle määruse artikli 7 lõikes 3 esitatud keelu kohaldamisala hõlmaks kõiki isikuid, kes on seotud selle sättega keelatud toimingutes.
- 55 Teiseks tuleb rõhutada, et määruse nr 423/2007 artikli 12 lõike 2 alusel ei tulene „minigit” vastutust ja seega ka mitte kriminaalvastutust isikutele, kes ei teadnud ja kellel ei olnud põhjendatud alust kahtlustada, et nende toimingud võisid eirata nimetatud määruse artikli 7 lõikes 3 esitatud kättesaadavaks tegemise keeldu.
- 56 Seetõttu peab eelotsusetaotluse esitanud kohus vajaduse korral hindama iga süüdistatava puhul, kas põhikohtuasjas käsitletud tegevuse toimumise hetkel ta teadis või vähemalt oleks põhjendatult pidanud kahtlustama, et tema toimingud on nimetatud keeluga vastuolus.
- 57 Eelnevat silmas pidades tuleb esimesele küsimusele vastata, et määruse nr 423/2007 artikli 7 lõiget 3 tuleb tõlgendada nii, et selle määruse artikli 1 punkti i tähenduses majandusressursside kättesaadavaks tegemise keeld hõlmab toiminguid, mis on seotud toimiva, kuid veel töökorda seadmata paagutusahju tarnimise ja paigaldamisega Iraanis kolmandale isikule, kes tegutsedes selle määruse IV ja V lisas mainitud isiku, üksuse või asutuse nimel, selle kontrolli all või sellelt saadud juhendite alusel, kavatseb kasutada seda ahju, et toota sellise isiku, üksuse või asutuse kasuks kaupu, mis võivad kaasa aidata tuumarelvade levikule selles riigis.

Teine ja kolmas küsimus

- 58 Teise ja kolmanda küsimusega, mida on mõistlik käsitleda koos, palub eelotsusetaotluse esitanud kohus määruse nr 423/2007 artikli 7 lõike 4 tõlgendust. See kohus soovib eelkõige teada esiteks, kas selle määruse artikli 7 lõike 3 rikkumise koosseis ja sama määruse artikli 7 lõike 4 rikkumise koosseis välistavad teineteist vastastikku, nii et üks toiming saab kuuluda viimati mainitud sättes esitatud kõrvalehoidmise keelu alla vaid siis, kui see formaalselt ei lange artikli 7 lõikes 3 esitatud keelu alla; või kas selle kõrvalehoidmise keelu alla võib vastupidi subsumeerida mis tahes teo, mille tagajärjel tehakse majandusressurs lõpuks selles määruses märgitud isikule, üksusele või asutusele kättesaadavaks.
- 59 Teiseks soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus täpsustusi määruse nr 423/2007 artikli 7 lõikes 4 kasutatud mõistete „teadlikult” ja „tahtlikult” kohta.
- 60 Sellega seoses tuleb esiteks märkida, et mainides määruse nr 423/2007 artikli 7 lõikes 4 tegevust, mille otsene või kaudne eesmärk või tagajärg on eelkõige lõikes 3 nimetatud keelumetmetest „kõrvalehoidmine”, peab liidu seadusandja silmas tegevust, mille eesmärk või tagajärg on see, et nende toimepanija väldib viidatud keelumetme kohaldamist (vt analoogia alusel 3. detsembri 1974. aasta otsus kohtuasjas 33/74: van Binsbergen, EKL 1974, lk 1299, punkt 13; 10. jaanuari 1985. aasta otsus kohtuasjas 229/83: Association des Centres distributeurs Leclerc ja Thouars Distribution, EKL 1985, lk 1, punkt 27, ja 5. oktoobri 1994. aasta otsus kohtuasjas C-23/93: TV10, EKL 1994, lk I-4795, punkt 21). Sellisest tegevusest tuleb eristada toimingud, mis formaalselt eiravad viidatud lõikes 3 esitatud kättesaadavaks tegemise keeldu.

- 61 Ainult selline tõlgendus, mille kohaselt määruse nr 423/2007 artikli 7 lõikes 4 käsitletakse tegevust, mida ei saa lugeda sama määruse artikli 7 lõikega 3 keelatud kättesaadavaks tegemiseks, võib tagada Iraanis tuumarelvade leviku vastases võitluses esimesele sättele kasuliku mõju ja iseseisva ulatuse, võrreldes teise sättega.
- 62 Nagu väidavad sisuliselt Generalbundesanwalt, Prantsuse ja Itaalia valitsus ning komisjon, tuleb määruse nr 423/2007 artikli 7 lõikes 4 esitatud keeldu seega mõista nii, et see hõlmab tegevuse, mille puhul on objektiivsete asjaolude põhjal ilmne, et formaalse näivuse alusel selle määruse artikli 7 lõike 3 rikkumise koosseisutunnuseid vältides (vt analoogia alusel 14. detsembri 2000. aasta otsus kohtuasjas C-110/99: Emsland-Stärke, EKL 2000, lk I-11569, punkt 52, ja 21. veebruari 2006. aasta otsus kohtuasjas C-255/02: Halifax jt, EKL 2006, lk I-1609, punktid 74 ja 75) on neil siiski iseenesest või võimaliku seose tõttu muu tegevusega otsene või kaudne eesmärk või tagajärg välistada viidatud artikli 7 lõikes 3 esitatud keelu kohaldamist.
- 63 Mis puudutab teiseks määruse nr 423/2007 artikli 7 lõikes 4 esitatud osalemise subjektiivset elementi, siis tuleb esmalt rõhutada – nagu tegid ka Itaalia valitsus ja komisjon –, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleneb liidu õiguse ühetaolise kohaldamise nõudest, et liidu õigusnorme, mis ei viita otseselt liikmesriikide õigusele nende tähenduse ning ulatuse kindlaksmääramiseks, tuleb tavaliselt kogu Euroopa Liidus tõlgendada autonoomselt ja ühetaoliselt (vt 18. oktoobri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-34/10: Brüstle, EKL 2011, lk I-9821, punkt 25 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 64 Teiseks, nagu märgivad ka Itaalia valitsus ja komisjon, tõendab selles sättes kasutatud sidesõna „ja” ühemõtteliselt, et mõistetele „teadlikult” ja „tahtlikult” vastavad elemendid on laadilt kumuleeruvad.

- 65 Arvestades kolmandaks eelotsusetaotluse esitanud kohtu poolt välja toodud erinevusi määruse nr 423/2007 artikli 7 lõike 4 erinevate keeleversioonide vahel, millest mõni, nagu ka kohtujurist oma ettepaneku punktis 80 esile tõi, kasutab mõiste „tahtlikult” asemel mõistet „konkreetselt kavatsusega” või „meelega”, tuleb selle sätte ühe- taolise tõlgendamise tagamiseks seda tõlgendada lähtudes selle normistiku üldisest ülesehitusest ja eesmärgist, mille osa see säte on (vt eespool viidatud kohtuotsus M jt, punktid 44 ja 49).
- 66 Mõisted „teadlikult” ja „tahtlikult” tähendavad määruse nr 423/2007 artikli 7 lõike 4 tähenduses esiteks teadmise elementi ja teiseks tahte elementi.
- 67 Need teadmise ja tahte kumuleeruvad elemendid on mõlemad olemas, kui määruse nr 423/2007 artikli 7 lõikes 4 käsitletud tegevuses osalev isik taotleb meelega kas otseselt või kaudselt, et tema tegevuse eesmärk või tagajärg oleks selle sättega seotud kõrvalehoidmine. Need elemendid esinevad ka siis, kui kõnealune isik leiab, et tema osalemisel sellises tegevuses võib olla see eesmärk või tagajärg ning ta lepib selle võimalusega.
- 68 Eelnevat arvesse võttes tuleb vastata teisele ja kolmandale küsimusele, et määruse nr 423/2007 artikli 7 lõiget 4 tuleb tõlgendada nii, et
- see hõlmab tegevuse, mille puhul on objektiivsete asjaolude põhjal ilmne, et formaalse näivuse alusel selle määruse artikli 7 lõike 3 rikkumise koosseisutunnuseid vältides on neil siiski otsene või kaudne eesmärk või tagajärg välistada viimati nimetatud sättes esitatud keelu kohaldamist;

- mõisted „teadlikult” ja „tahtlikult” tähendavad teadmise ja tahte kumuleeruvaid elemente, mis on mõlemad olemas, kui isik, kes osaleb sellise eesmärgi või tagajärjega tegevuses, taotleb meelega seda või vähemalt leiab, et tema osalemisel võib olla see eesmärk või tagajärg ning lepib selle võimalusega.

Kohtukulud

- ⁶⁹ Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamiseiga seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kolmas koda) otsustab:

1. Nõukogu 19. aprilli 2007. aasta määruse (EÜ) nr 423/2007 (mis käsitleb Iraani vastu suunatud piiravaid meetmeid) artikli 7 lõiget 3 tuleb tõlgendada nii, et selle määruse artikli 1 punkti i tähenduses majandusressursside kättesaadavaks tegemise keeld hõlmab toiminguid, mis on seotud toimiva, kuid veel töökorda seadmata paagutusahju tarnimise ja paigaldamisega Iraanis kolmandale isikule, kes tegutsedes selle määruse IV ja V lisas mainitud isiku, üksuse või asutuse nimel, selle kontrolli all või sellelt saadud juhendite alusel, kavatseb kasutada seda ahju, et toota sellise isiku, üksuse või asutuse kasuks kaupu, mis võivad kaasa aidata tuumarelvade levikule selles riigis.

2. Määruse nr 423/2007 artikli 7 lõiget 4 tuleb tõlgendada nii, et:

- see hõlmab tegevuse, mille puhul on objektiivsete asjaolude põhjal ilmne, et formaalse näivuse alusel selle määruse artikli 7 lõike 3 rikkumise koosseisutunnuseid vältides on neil siiski otsene või kaudne eesmärk või tagajärg välistada viimati nimetatud sättes esitatud keelu kohaldamist;

- mõisted „teadlikult” ja „tahtlikult” tähendavad teadmise ja tahte kumuleeruvaid elemente, mis on mõlemad olemas, kui isik, kes osaleb sellise eesmärgi või tagajärgega tegevuses, taotleb meelega seda või vähemalt leiab, et tema osalemisel võib olla see eesmärk või tagajärg, ning lepib selle võimalusega.

Allkirjad